

Előfizetési díj

Vidékre postán vagy helyben házhoz
hordva:

Egész évre	12 frt.
Félévre	6 „
Negyedévre	3 „
Egy hónapra	1 „

Egyes szám ára 5 kr.

Megjelenik minden nap, az ünnepeket követő
napok kivételével.

KELET

POLITIKAI ÉS KÖZGAZDASÁGI NAPI LAP.

Hirdetési díjak:

Ötször hasábozott garmond sor 6 kr. ára
Bélyegdíj minden hirdetés után 30 kr. Nagyobb
és gyakori hirdetéseknek külön kedvezményt is
nyújt a kiadóhivatal.

Hirdetéseket felvesznek:

Bécsben: Oppelk Alajos (Wolzeile 22). Haasen
stein és Vogler (Neuer Markt 11).
Pesten: Lang Leopold (Erzsébet-tér 9. z.)

Nyiteltéri czikkok

garmond sora után 25 kr. fizetendő.

Szerkesztői szállás:

Belső-farkasutca 76. szám, hová a lap szellemi részét illető
közlemények czimzendők.

Az értékes czikkok díjaztatnak.

Kéziratok nem adatnak vissza.

Kiadó-hivatal:

Stein János könyvkereskedése, hová az előfizetések és hirdetések
küldendők.

ELŐFIZETÉSI FELHÍVÁS

A

„KELET”

politikai és közgazd. napilap
nyolczadik negyedévi folyamára.

A közelgő új negyedév küszöbén, a nél-
kül, hogy új program-adásnak szükségét lát-
nók, egyszerűen fölkerjük lapunk t. pártolót
hogy előfizetéseiket idején megtenni szivesked-
jenek, nehogy a lap szétküldésében fenakadás
történjen.

A „Kelet”, mint eddig, ezután is hiv kép-
viselője lesz az erdélyi részek érdekeinek, s
míg mulaszthatlan kötelességének tartja az anya-
honnal való unio rendszeres keresztülvitele
mellett küzdeni, viszont nem téveszti szem elől
a historiai mult által teremtett specialis vi-
szonyok tekintetbe vételét, s annnyival inkább
most, midőn a királyi biztosság megszüntetése
folytán, még jobban előtérbe lép annak szüksé-
gessége, hogy minden felmerülő sajátlagos kér-
dés földelítését a nyilvánosság közegei, az er-
délyrészi lapok, tekintsék elengedhetlen felada-
tuknak.

Ezt a feladatot jövőre is tőlünk telhető-
leg betöltjük s munkatársaink tekintélyes cso-
portja remélénünk engedi e törekvés sikerét,
ha t. előfizetőink eddig tanusított támogatásuk-
ban ezután is részesítenek s maga az ország-
rész intelligentiája lapunkat tekinti — mint ed-
dig — a vidéki érdekek készséges közlönyül.

E szellemi és anyagi támogatás reményé-
ben nyitjuk meg az előfizetést.

Szász Béla,
felelős szerkesztő.

A „KELET” előfizetési ára:

Okt.—decz.	3 frt.
Egy hónapra	1 frt.
Egyes szám ára	5 kr.

Az előfizetés pénznek, legczélsezerűbben pos-
tai utalvánnyal, kiadó Stein János könyv-
kereskedésbe küldendők.

Nyolcz egyszerre beküldött előfizetés után
tiszteltepéldánnyal szolgálunk.

Hirdetési díjainkat, hogy a vidéki t. ipa-
rosok is egyenlő kedvezményben részesüljenek
-a kolozsváriakkal, jövőre az egész erdélyi ré-
szekben felényire szállítjuk le, mit hazánk ösz-
szes iparosainak becses figyelmébe ajánlunk.

A „KELET” kiadóhivatala.

Egy socialis kérdés.

I.

(M. A.) A munkaadó és munkás közti el-
térés a munkatartam tekintetében már rég a
két érdek lehető összeegyeztetésének azon ki-
sérletéhez vezetett, hogy a munka elhanyagolá-
sa s a munkaidő megrövidítése — a díja-
zasmód által — a munkás terhére róvassék.
Míg a napszám szerinti munkánál az ily mu-
lasztások okozta veszteség kizárólag a munka-
adónak válik hátrányára, a darabszám szerén-
tínél a veszteséget kizárólag annak okozója vi-
seli. S ezen egyszerű berendezés, a mellett,
hogy igazságos, még a munkásnak is előnyt
nyújt, lehetővé tévén, hogy szorgalom s tech-
nicai ügyesség által jövedelmét fokozza. Hátrá-
nya csak az, hogy a munkást lehetőleg sokat
és gyorsan — a minőség rovására — dolgoz-
ni készíti, a gyengébb minőségű munkának pe-
dig viszont díja is kisebbedik; miután pedig a
jelenkor nagy iparánál az ellenőrködés e tekin-
tetben eléggé nem gyakorolható, igen könnyen
megtörténhetik, hogy a bérlévonások által a hi-
bással egyetemben az ártatlan munkás is szen-
vedni fog. A kísérlet, elenyészletni a munka-
idő iránti vitályt a darabszám díjazás által

— miután e díjazasmód, nem fűzi elég szorosra
a munkaadó és munkás érdekeit — még ott
sem sikerült, hol az iparüzlet természete az ily
díjazasmód elé mi akadályt sem gördített.

A kettős érdek szorosb egyesítését kísér-
lék meg újabb időkben egy más díjazasmód, az
osztalék (tantième, partnership) által. Míg a
darabszám a munkaadót felmenti a munkás tét-
lenségének is megfizetésétől s a munkás egész
erejének saját előnye czéljából való kifejtésére
készti: az osztalék utat nyit neki a munka
azon jövedelméhez is, a mit kedvező külkül-
mények, p. áremelkedés, vagy a piac nagyob-
bodása hoznak be s a mi a nap- vagy darab-
számmal a munkaadó osztatlan tulajdona marad.
Az osztalék-rendszer bizonyos megállapított bé-
ren felül az üzlet tiszta jövedelméből is juttat
arányias részt a munkásnak s őt némileg az
üzlet tulajdonos társává teszi.

E rendszer a mult évtized óta kiterjedt
és állandó alkalmazásban részesül, főleg Angol-
országban. Egy közszénbánya-tulajdonos (Brigg)
Southyorkshire-ben fejleszté ki azt először. Meg-
unván a szűnni nem akaró viszálykodásokat,
1865-ben új ösvényre lépett s magukat a mun-
kásokat igyekezett a munkaadó érdekeihez köt-
ni, hogy feleslegessé tegye ily módon az általa
határozottan ellentett munkás egyesületeket. Bá-
nyamunkásainak mindenekelőtt oly magas állan-
dó díjt adott, a minőt bármely más bánya s e
mellett részletet őket a költségék levonása
után fennmaradó jövedelem egyik részében is.
S minden tudósítás megegyezik abban, hogy
kísérletét eddig fényes eredmény követte. Mun-
kásai szorgalmasabbak lőnek, egymást kölcső-
sen ellenőrzik s mitsem engednek kárba menni,
mert „az is szaporítja a tiszta jövedelmet, mely-
ben mindnyájan osztoznak.”

Lehetetlen azonban észre nem vennünk,
hogy az üzletélet mai berendezése mellett a
viszonyok az osztalék-rendszer alapján való
tartós és békés megegyezésre nézve meglehető-
sen kedvezőtlenek. A legtöbb vállalat, nagy üz-
lettéren, messze terjedő munka-felosztással fog-
lalkozván, igen sok munkással bir, kik az őket
alkalmazó vállalatnak csak felette kis részével
ismerősek, az egészen áttekintése, s azon ál-

talános ismeretek nélkül, a melyek lehetővé
tennék, hogy a vállalat költségeit s veszélyeit
csak megközelítőleg is felszámíthatnák. Az oszt-
taléktárgynak vagyis a tiszta jövedelemnek meg-
állapítása egészen a munkaadótól függ s nem
is bizható másra. Tudva van pedig, hogy a
munkások a töke jelentőségét s különösen a
vállalat költségeit s veszélyeit igen kevésre szok-
ták becsülni s ehhez járulván általános bizal-
matlanságok a töke-tulajdonosok ellen, vajmi
könnyen felkél bennök a gyanu, hogy megcsal-
ják őket, hogy a munka-adó igen kevés tiszta
jövedelmet vall be. Nem igen remélhető tehát
az, hogy a kölcsönös megalapozás és békesség
fariósan kisérni fogja az új díjrendszert. Az
eddig tapasztalás mitsem bizonyít ez ellen.
Mert a dolog még igen is új, a munkások még
keresetök jelentékeny emelkedésének hatása
alatt állanak, s a hála a munkaadók iránt,
kikben jöteveiket látnak nyugodtakká s boldo-
gokká teszi őket. De tartani lehet attól, hogy
a jobb állapot nem segitendi többé ki őket
hogy az új rendszert nem ajándéknak, hanem
joguknak tekintendik, s érezvén teljes képte-
lenségüket a kielégítő ellenőrzés gyakorására
a gyanucsak annál mélyebb gyökereket fog ver-
ni. S ha talán nem is képezendi többé a
viszálykodás tárgyát a munkaidő, helyébe egy
új tárgy, a felosztandó tiszta jövedelem meg-
állapítása — lép, a melynél az állandó békés
megegyezésre még kevésbbé lehet kilátásunk.
Ehez járul a további vitatárgy a részesedési
arány maga, valamint, hogy a darabszámmal is
— mellőztetvén a munkaidő — még mindig
fennmarad nyit kérdésnek az, hogy minő le-
gyen az egyes daraboknak bére?

E kérdést általában a díjazasmód egyik
neme által sem odázhatsz el. Bár mily elő-
nyök voltak is az iparéletre nézve az e té-
ren tett egyes kísérletek s bármily üdvös is
azon indítványuk, hogy miként lehet a mun-
kást leginkább tevékenységre serkenteni s bé-
rét szolgálmányával leghelyesebb összhang-
zatba hozni: ezáltal épen nem oldatik meg a
munkáskérdésnek második s legvégzetesebb ága
a díj nagyság, a melyet — bármint legyen

A

„KELET” TÁRCZÁJA.

Gyászlapok

a forradalom idejéből.

A zarándvármegyei oláh-lázadásnak 1848. évi március 15-től
1849. június végeig terjedő rövid történeti vázlata.

Irta: **új. Baternay Imre** örök gyászemlékű vele szen-
vedett jó barátai számára.

1850.

IV.

A kísértés napjai.

(Folytatás.)

Ezen írás elkészítése hosszason tartott, és hogy
valóságos lett-e valami belőle, az nem bizonyos,
annyi azonban bizonyos, hogy a magyarokat tábo-
rukba vezették s, őt őket úgy körül vették, hogy
közülük egy lélek sem illanhatott volna el. Látnán,
hogy a részeg csoporttól veszedelmesen körül vannak
véve, felszólították Telekit, hogy siessen az általa
követelt feleskessel — remélve, hogy ez által sza-
badságukat eszközlik. — Teleki azt felelte: „Lát-
ják önök! most mindnyájan hatalomban vannak,
én is most azt tehetném, mit a magyarok az én fe-
lekezetembeliekkel tettek,” felhóván egyszersmind,
hogy Kolozsvártt és egyebütt több oláhokat felakasz-
tottak, mely szemrehányásra a magyarok közül egy azt
a megjegyzést tette, hogy ők annak nem okai és
arról mit sem tehetnek; erre Teleki még több szem-
rehányást is tett. Végre felállott egy a táborban
levő asztalra, honnan komoly tekintettel oláh nyel-
ven, mindnyájokat feleskette a császár hűségére.

Alig telt el egy néhány perc az eskü tétele
után, midőn azon szomorú hír esett tudomásul, hogy
az alsó vidéki oláhok — kik Körösbánya körül, an-
nak ostromlása miatt maradtak — a városba hero-
hanván, minden urasági lakot lerombolnak s az ott
maradt nőket s gyermekeket öldösk. A magyarok
nagyon megrémültek, és tüstént Telekihez fordulva

kérték, a mennyire csak tőle kitelhetik, sietne garáz-
dálkodásaikat s ezen borzasztó tetteket gátolni, mi
ő maga is átlátván, hogy ártatlan nőket s gyerme-
keket minden igaz ok nélkül öldösk isztentelenség, azon-
nal saját vezérlete alatt mintegy 6000 főből álló
csapattal Körösbányára ment, meghagyván egysze-
rsmind, hogy a táborban levő magyarokat szabadon
ne bocsássák, szintén a más két vezér Kendi és No-
bili is azon rendeletet tették, hogy a magyarok azon
éjszaka a tá. orjukban künn fognak maradni, mely
parancs új aggodalmakat szerzett a szegény meg-
tört magyaroknak, annyival inkább, mivel némelyi-
ket azon gondolat gyötört, miszerint azt csupán
azért teszik, hogy éjjel megöllessenek. . . Mindazát-
lant Kendit — ki egy kevés emberből érzésű volt,
körülvéve, rimánkodásaikkal oda vitték a dolgot,
hogy őket Brádra bekísértetvén, őrizet alatt előbb-
ni fogságukba helyeztette.

Kendiről el lehet mondani, hogy a nemesebb ér-
zésű oláh főnökök közé tartozott, mert sokat a foglyok
közül az üres mellékszobákba bocsátott, hol ő is
több, a felség hosszas élete iránt tartott szónoklat
után velők mulatott és ivott, de hogy azt minő czél-
ból tette csak ő tudhatta; gyanusítani azonban mégis
lehet őtet mivel épen ezen barátságos-ivás között —
valószínűleg az ő engedelmeiből — Bálint Sándor
fő szolga-bíró, egy Áron Demeter nevű oláh, ki az
ottani hat völgy s több helység jegyzője volt, azon
álnok ürügy alatt, hogy pénzéből egy palack pá-
linkát sziveskednék neki adni, házához esalta, hová
ez kísértetben elmenyén, egész készséggel meg is
tette, azután fogságába szándékozott visszamenni,
de midőn udvara kapuján kilépett, egy ottan reá
várakozó lándzsás oláh csoport által körülvetetvén,
egyesen táborukba kísértetett, hol Áron Demeter
elébe állva, ily szavakkal támadá meg: „Semmi-
kéllő gazember! jó hogy ide kaphattalak, itt kell
meghalnod.” Rögtön egy nála levő kétesövű fegyver
ágyával, fejét, oldalát, szóval, hol csak érthette oly
keményen ütötte, hogy a fegyver agya szétört,
is ő maga pedig csaknem halva lerogyott; kegyet-
lenségét azonban Áron mindaddig folytatta, míg
végre egy német származású Pitsch Antal nevű —
ki ugyancsak major volt az oláhoknál — megérkez-
vén, őket a további kínzástól megszabadítván, késő

éjszaka Brádra, a többi becsukott magyarokhoz visz-
szavittette. Ezen eljárásból az tűnik ki, hogy Kendi
és Áron Demeter, titkos egyetértésből működtek, e
bosszúállási vágy végre hajlásában.

Bálint Sándor inkább halva mint élve beho-
zatván ennek látására a Nobili és Kendivel való
mulatásnak azonnal vége szakadt, és dr. Deuts Fe-
rencz — (ki magát később Fanfinak nevezte) a be-
teg ápolására felszólított. Más nap a magyarok
Nobilihez folyamodtak, kérvén őt venné tekintetbe,
hogy a felség iránti hűségüket biztosító letett hitők
mellett is életök bátorságban teljességgel nincs, s
mindinkább arról győződnek meg, hogy ők a mélt-
atlanságnak és veszélynek épen úgy ki vannak té-
ve, mint az előtt. Mely nyilatkozatra, Nobili komoly
képpel — épen a beteg ágya mellett ült — azt fe-
lelte: hogy ha valósággal Áron Demeter tette, azon-
nal föbe lövni, azonnal elő is hivatna, ez tettét
minden tagadás nélkül el is ismerte, mire Nobili
nagyon meglepetve, hozzá fordulván, így szolt: Gaz-
ember! szavamat adtam meg kell halnod „ ezzel in-
tett és Áront elvitték. Ezen tettétést a magyarok
átlátták, valamint azt is, hogy Áron agyonlövésé-
ből semmi sem lesz, s ha ez valójában megtörténék
is, az által csak magok baját nevelnék, mert e mi-
att valami álnok okot ürügyül felhozván, boszujok-
ban mindnyájokat megölnék. Ezen indokból a ma-
gyarok jónak látták Áron Demeterért — ki előtők
ismeretes népeembere volt — jelenlétében élete meg-
kegyelmezésért esedezni, minek következtében maga
a megveretett egyén, s a többiek hosszas kérése
után, Nobili egyszerű megdorgálás után elbocsátotta.

V.

A bősziúság eredménye.

Szemem előtt képek vonulnak el
A népmészázó harcok napról,
Véráldozók a szent örök jogát,
S bérért ölők dőli csordából.
Vörösmarty.

Míg Teleki seregével Körösbányára jutott, csak-
ugyan Bálint Sámuelné, ki a berohant oláhokat jó-
szívvál, — s önvédelmére számított — gazdag lako-
mával vendégelte, midőn mindenét felemésztették,
bűnös czélzatu vendégei őt torkon fogván, arra erőlt-
tették, hogy elrejtett pénzét adja elő. Mire a védet-

len halálra ijedtt asszony sirva erősíté, hogy neki
pénze teljességgel nincs, de ezt figyelemben sem vé-
ve, hosszas kínzás után megfojtották, a megfojtott hul-
láját egy tyúketreczbe begyúrták. azután a benn ta-
lált könyveket, irományokat, családi kötleveleket
mind össze-vissza szaggatva szélnek bocsátották, az
épületet rommá tették, a padlatot, ajtókat, ablako-
kat, valamint a benne lévő butorokat fejszével szét-
darabolták, szóval az egészet annyira összerongál-
ták, hogy egy szegyet nem hagytak a maga helyén.
Ilyeszerű vadsgót Körösbányán több uri épületek-
ben vittek véghez, u. m. id. Hollaki Ferencz, Koz-
ma István, Hollaki Albert, il Ribiczei Ferencz, özv.
Sándor Mózesné, Alajos István, idb. Benedek Károly
stb. telkeiken. Kereskedő Csiki boltjában, valamint
másoknál is csak az üres falak maradtak; csupán
cameralis arany váltó Fangh István és ellenőr Kal-
már József lakásai maradtak ekkor bántatlan. A vár-
megye házában levő butorokból annak termeiben tü-
zet raktak s annak emésztő lángjával a törvényköny-
veket s a termet ékesítő butorokat hamuvá égették,
ugy a levéltárban lévő irományokból és a közigazgatás
s minden igazságszolgáltatásra vonatkozó iratokat
összerontották, s megsemmisítették. A rom. kath.
anyaszentegyháznak belső részét s az abban lévő
diszkepeket, melyek istent s a szenteket ábrázolák
leverték, a kifaragott anygálok és szenteknek fejét
levágták az oltárnak jobbfeleli részét lehasítva el-
mozdították. A benn levő értékesebb kincseket mind
elrabolták és végre ily égre kiáltó vétkek óta még
a sirbolt zárait is felverték és az értizedek óta is-
tenben dicsőült sirlakók tetemeit felidulva, boltjukat
szétrombolva annak üregét kincs után sovárogyva
kikutatták, sőt korlátlan szabadságokban a csontvá-
zakat koporsóik mélyéből kifordítva egy halomra rak-
ták, némelyeket pedig önmulatságokból a magyarok
csufására lábra állították, e megében mindenki
által mélyen tisztelt boldogult Kozma Jánosnérol ki
nem rég szállott az örök nyugalom sirboltjába, a
rajta levő halotti ruhát letépvén meztelen a földön
hagyták tehát nem csak személy- és vagyonbiztonság
nem volt, de ezen rablók még a halottakat is meg-
fosztatták.

(Folyt. köv.)

a díjazás mód — a munkás mindig lehetőleg emelni, a munkaadó tőle kitelhetőleg alászállítani igyekszik. Két párt áll itt látszólag ki nem egyeztethető érdekekkel egymással szemközt. A történelem itt is, mint minden nagy küzdelemnél a szerencse változandóságáról tanuskodik. A hatalom egyik párt kezéből át-megy a másikra, mely addig csak engedelmeskedett, s azt teszi a helyzet urává. S vajon melyik fog győzni a közel jövőben? Vajon nem kellend e közzéjük lépni egy harmadik-diknak, a semleges államnak...?

— Terebes. A „Magyarország s a nagy világ” Terebesnek, Andrássy grófnak e nevezetessé vált birtokáról s a külügyérnek ottani életmódjáról ez érdekes leírást adja:

Valamint a néhány év előtt még egészen ismeretlen Varzin, a kis pommerániai falu, hová Bismarck herceg az államügyek gondjai elől menekülni szokott: úgy az eddig hazánkban belől is alig ismert Terebes, gróf Andrássy Gyula külügyminister családi székhelye is hirre vergődik nemcsak az újságolvasó közönség előtt, hanem, mint tréfásan megjegyezték, még a diplomatiában is, a mennyiben a külügymin. néhány jelentékeny okmányára a „veres könyvben” Terebesről van keelve, s így e név hivatalosan be van vezetve a diplomatiái világba.

A pályaudvartól Terebes városka mögött egyenesen vezet egy jó karban tartott út a park keleti oldalhoz, s alig tíz percznyi menet után az angol modoru ültetvények kigyózó ösvényein, szép tó s a hajdani parisi vár romjai mellett lombdus, százados gesztenyefasorba visz, melyből kijutva, a kastély előtt állunk. A kastély kissé emelt helyen fekszik. Ujalakn s két szárnyával a parkra dől, s valamint a kastély a parkból tekintve festői, vonzó látványt nyújt, úgy viszont a park is változatos és kellemes perspektívát nyújt a kertészet minden művésze által díszített udvar felől. Terjedelmes pázsitos mező, melyet jobbra lombos, árnyas fasor kerít, a már magában is nagy parkot végtelenségig tüneti föl, szabad kilátást engedvén a szemnek egészen a távoli Vichorlétig, Kárpátok itteni ágának legmagasabb csúcsáig.

A kastélyt minden oldalról kertültetvények környezik s ezeket a nyugoti oldalon csinos vasrácsoszt választja el a közönségtől. A kastély erkélyéről a kis község házai fölött átláthatni az egész termékeny, terjedelmes völgyet, a távol háttérben kéklő hegy-láncokkal, míg a völgy közepén vékony szalagként vonul végig az uhelyi-prezmiai vaspálya, mely a Terebes össekötését nyer a nagy völgygel.

Terebes egyike gr. Andrássy legnagyobb uradalmának seggyuttal legkedvesebb tartozkodási helye. Ide menekül, ha csak néhány napra is visszavonulhat a nagyvilági szinpadról, hol a monarchia javára oly üdvös tevékenységet fejt ki. És Terebes számára is valóságos ünnep, ha a kastély ormairól lengő kék-sárga lobogó a kastély urának megérkezését hirdeti. A gróf többnyire neje és gyermekei társaságában bejárja nagy kiterjedésű uradalmát, rendez, tervez, intézkedik, éles szemmel vizsgálja a már történeteket s így fáradságos estig és ezt aztán pihe-nésnek nevezi; s valóban úgy is hat rá ez életmód, mint másra a legtejjesebb nyugalom, fölvilágyozza kedélyét, erősíti, fölépíti és előkészíti az újabb harez-ra, melyek nehéz hivatalában rá várakoznak. A kastélyban kedvenc helye a nagy előcsarnoktól jobbra fekvő tornác, melyről szép kilátás nyílik a kertre, s mely össekötésében van a gróf terméivel, könyvtárával, dolgozó- és hálószobájával; mindez föld-szint van.

Nagy kő- és kisebb falépcső vezetnek innen az első emeletre, hol a grófné szép nagy termek nyílnak egymásba; ezek egyike szalag képtárnak is, mert gr. Andrássy nemcsak a természeti szépségeknek meleg barátja, hanem a művészetnek is, mely a természetet a zárt falak közt pótolja. Ezért szereti magát múkínsekkel körülvenni s különösen szorgalommal gyűjt jó tájképeket, mint ezt a bécsi lakásán is mutatja dolgozó szobája. A legközelebbi mult hét estendő alatt Terebes csak ritka ünnepeken ültette meg gr. Andrássy jelenlétét, de e kis hely azért még sem panaszodhatik elhanyagoltatásról, mert minden évben szépül és nyer valamit, a mi díszet, lakályosságát emeli; itt új épület emelkedik, amott ódon velencei szekrény ékesíti a falat, vagy remek festmény, pompás csillár stb. Ekként lassan olyan kies paradicsommá lesz, mely-nél különbet kívánni sem lehet.

Legnagyobb kedvét találja azonban Andrássy gr. az ő ménésében, melyet szintén lassanként teremtet s melyben a legjelesb angol fajok már gazdagon vannak képviselve; azon három valódi arab mén pedig, melyeket a gróf még a suez csatorna megnyitására tett keleti utazásából magával hozott, most már szintén számos jeles sarjral bír.

A természet kitűnő réteket és legelőket nyújt a jeles ménés számára, a csikók tanítására pedig nagy fedett lovardán kívül a park egy része szolgál, hol ngrásra versenytúrára s a sport-tudomány által kívánt egyéb gyakorlatokra tág tér kínálkozik. A gróf gyakran jelen van a gyakorlatoknál, sőt nem ritkán maga is vezeti a kitűnő paripák iskolázását.

Hogy végül még egyszer visszatérjünk a kastélyhoz, bejelezésképp megemlítjük, hogy az északi

szárnyban egész sor kényelmesen butorított vendégszoba van; és hogy a ki e szobákat igénybe veszi, az e legtisztább magyarors vendégszeretben is részese, s azt mindenki tudja, kinek valaha szerencséje volt a nemes gróffal és bájoló nejevel érintkezhetni.

A jogakadémiák reformja. A magy. kir. jogakadémiák tanárai most küldöttségileg tisztelegtek Trefort közoktatásiügyi miniszternél, köszönetüket nyilvánítván a miniszter azon szándékáért, melylyel a jogakadémiákat az annyira szükséges reformokban részesíteni óhajja, egyszersmind örömlüknek, kifejezést adván hogy a miniszternek az egyetem reformja érdekében egybebhívtó bizottságban tett és a jogakadémiára vonatkozó nyilatkozata a jogakadémiai tanárok óhajával is találkozik. Trefort miniszter ez alkalommal is kijelenté, hogy szándéka a jogi tanodák számát ugyan korlátozni, egyuttal azonban azokat fakultásokká emelni, és oly szervezettel akarná ellátni, miyenel most a kolozsvári egyetem jogi facultása életbe lépett. Végül azt is említé, hogy a facultások mellett bölcsészeti és természettudományi tanszékeket akar felállítani, nevezetesen a bölcsészet, magyar és világtörténet számára. A küldöttség e tárgyban emlékiratot nyújtott be, s felkérte a minisztert, hogy a véglegesszervezésig legalább a lakbérilletményeket javítsa; a miniszter megígérte, hogy a tanulmányi alap erejéig még a jövő évre nézve a tanárok ez óhaját teljesíteni fogja.

A nagyszebeni román comité nyilatkozata.

A szebeni román comité mult hó 27-én felhívást intézett Saguna és dr. Vanceához nemzetgyűlés tartásáért, valamint nyilatkozatot bocsátott ki a románokhoz A felhívást jövő számunk hozza, a nyilatkozatot im itt közöljük:

„A románokhoz! Hosszu eredménytelen várakozás után, mely a következőkben találja igazolását a május 5 és 6-án tartott nemzetgyűlés bizottsága indítatva érzi magát törekvésehez hiven a nemzeti ügyben tett eddigi lépéseit el nem titkolni, eddigi működésére vonatkozólag a román közönségnek a következő számadást tenni és a helyzetet tisztán megvilágosítani.

Tudva van, hogy e comité feladatául tűzte ki az activitás érdekében az említett gyűlés egyöntetű programját keresztül vinni és pedig:

1. arra hatni, hogy a románok részt vegyenek az országgyűlési képviselők választásában.
2. közelebbi a nemzetgyűlésnek metropoliták általi összehívására, a nemzeti program összeállítására s szilárd összetartás végett.

A cél, melyet e pontokkal magunk elé tűztünk, összes nemzet s annak részei jogainak törvényes eszközökkel való megoltalmazása, másfelől a román nemzeti érdek és igényeinek kibékítése az uralkodó államrendszereivel mivel meg vagyunk győződve, hogy ez idő szerint s a dolgok illetén állásában csak e politikai irány lehet reánk nézve üdvöz.

Jóllehet nézeteink és működésünk a comité eddigi közzétett okmányaiól tisztán felismerhető; nevezetesen a május 5 és 6-iki gyűlés jegyzőkönyvéből a mindkét egyházi nemzetfőkhöz a „Tel. Romanul” 36-ik számában közzétett feliratokból az egyes nemzeti clubbokhoz intézett átiratokból s sok más az értelmiséghez kiadott értesítvényeiből (lásd a „T. R.” 51 számát) s végre a comitének „a románok politikai helyzete 1872-ben” egy nemzeti program anyagául közzétett munkálataiból, mely röpiratképpen a román közönség kezeihez is eljutott, oly czélból, hogy a nemzeti ügyet a várt nemzeti gyűlésre megérlelje.

Azonban minden jó szándékunk és fáradságunk tevékenységünk — mit a közönség és történelem ítéllete alá vetünk, minden morális eszköz felhasználásával teljesítünk — más eszköz felett nem rendelkezhetvén — óhajtott siker nélkül maradtak.

Midőn a követválasztások megkezdődtek, a románok legnagyobb része csaknem minden kerületben, a választásokban való részvételre, valamint az activitására meg volt nyerve.

Miután azonban, épen a választások folyama alatt K.-Fehérvárra idei junius 27-én összehívott conferencia ismét a passivitás mellett nyilatkozott, miként ez általánosan tudva van, zavar idéztetett elő a választók között, melynek az lett eredménye, mit minden szégyel.

Erre a comité azon tapasztalatra jött, hogy ama 3 — 4 férfi, kik a merev passivitás eszméjének az érintett k.-fehérvári conferentián szónóiv voltak, dacára újabbban is kimondott passivitásuknak Balázsfalván egy konferencián összejöttek s bizonyos nemzeti ügyeket érdeklő alkudozásokra léptek gr. Lónyai m. miniszterelnök ural s ugyancsak neki egy memorandumot is nyújtottak át.

Hittük és vártuk, hogy azon munkálatok a román közönség tudomására hozatnak, hogy mindenki tudja mi felett folyt az alkudozás, hogy tájékozhas-suk magunkat további teendőinkre nézve s azáltal a netalán újabb összeütközéseket elkerüljük.

Miután mindezekből semmi sem jutott nyilvánosságra, a comité lépéseket akart tenni a május 5 és 6-iki conferencia a magas kormánytól helybenha-

jának valóstására és egyszersmind egyik ülésére meghívta Macellárius Illés urat, mint a passivitás eszméjének egyik fejt és az említett balázsfalvi conferencia egyik tagját. Itt vele a tanácskozás czéja közöltetett s egyszersmind felkérte a nyilatkozásra, vajjon a balázsfalvi 3 — 4 egyén munkája és kezdeményezése által nem lett-e feleslegessé a congressus összehívása, hogy a nemzeti ügyekben minden összeütközés kikerültesék.

A nevezett ur megnyugtató felvilágosításokat adott, hogy t. i. a congressus mindenkire nézve kívánatosnak látszik s hogy a 3 — 4 balázsfalvi román férfi lépései inkább csak magántermészetűek. Nem késtünk említfogva jul. 22-ki átiratunkkal a congressus összehívása végett mindkét nemzeti me-rópolitához fordulni.

Schaguna érsek olmla erre késznek nyilatkozott és közlé velünk, hogy ő ez ügyben Vancea érsekkel késedelem nélkül értekezik, a mikor a congressus össztelésének módozatát is javaslatba hozza.

Erre Vancea érsek rövid idő múlva írásban azt felelte, hogy miután a dolgok folyása felsőbb kívánatra előlegesen más fordulatot vett, véleménye szerint még nincs ideje a szóbanforgó nemzetgyűlés összehívásának.

Ekkor azt vártuk, hogy a férfiak, kik a magas kormánnyal tárgyalásokat folytattak a román közönséggel tudják eredményét, hogy a további lépésekre tájékozást nyerhessünk. Készek voltunk működésünket inkább félbeszakítani, sem hogy azok fo lytatása által zavart és egyenetlenséget támasszunk, mindezek dacára ama 3 — 4 férfi memorandumja ma is ismeretlen.

A fennebb mondottakban találja késedelmiünk igazolását s ebből minden igaz román meggyőződhetik, hogy a bizottság helyzete ily módon annál kényesebbé vált, mivel programja sikertelenségéért további felelősséget nem vállalhat.

Mindezek dacára is a bizottság további működésében nem lankadt s alaptételéhez jövőben annál inkább hű marad, minthogy azokhoz a nemzet sem fogja beleegyezését megtagadni, bátran állíthatni, hogy minden váltság és szomorú körülmények között sem tévesztjük az elővigyázatot s hogy a mennyire lehetséges volt nevezett ügyekben minden zavar és egyenetlenségtől tartozkodtunk, mivel a comité nem dicságyból, hanem tiszta érzelem: nemzete sorsa javításáért, mennyire ereje engedte a nemzete szeretetétől áthatva nemzettársai irányában nyiltszivűséggel járt el.

Bátran engedjük magunkat a nemzetnek feleltünk és nézeteleneink felett hozandó ítélete alá.

Nagyszeben, oct. 27. 1872,

Dunca Pál,

elnök.

Borea János,

alelnök.

Puskariu Hilarius,

jegyző.

IV-ik közlemény, a M.-Vásárhelyt létesítendő székey árva-leányház javára történt kegyes adakozásokról:

Tanár Bihari Sándorné urasszony ivén. Szász Róbertné 5 frt. Horváth Gáspárné 3 frt. Szilágyi Sándorné 5 frt. Vajda Linka 1 frt. Scheitz Antalné 5 frt. Kozma Endréné 5 frt. az erdélyi kereskedelmi bank 100 frt. tanár Urr Györgyné 1 arany, és így készpénz 124 frt s 1 aranyat.

Alapító tagok lettek: Dósa Miklós kir. táblabíró 100 frt, Goldner Nándor 60 frt. Bihari Sándorné 60 frt, Imreh Sándorné rendes tag öt évre évenként 3 frtal. Összeg: 223 frt., összes gyűjtés 347 frt és 1 arany.

Pátrubán Kata kisasszony ivén. Jakabfi József ajándékba 6 frt. Székely Ádeodátné 3 frt. Tussek István 2. Kádbé István öt évig évenként 5 frt. Pátrubán Miklósné öt évig évenként 5 frt Csákányiné Istvánné Anna 3 évig évenként 3 frt, összesen 23 frt.

Tanárjelölt Soos Antal ur ivén. Bergenye községében Nagy József 1 frt, Soos András 1 frt. Székely József 10 kr. Kádár Márton egy véka buza, Koronka János egy véka buza, Soos Márton 10 kr. id. Gálfi János 10 kr. Muntján Kosztin két kupa törökbuza. Oltján Kosztin két kupa törökbuza, Málnási Ferencz 4 kupa törökbuza, bodoni Nagy József 4 kupa buza, ifj. Kozma József 10 kr., id. Nagy Pál 1 frt., ifj. Nagy Pál félvéka buza, közép Soos Pál 10 kr. id. Gálfi Ferencz 20 kr., Soos Győgy 10 kr., az ev. ref. megye 50 kr. Lőrinczi Sándor 2 kupa törökbuza, Borbély Ferencz 2 kupa törökbuza, cs.-sz.-iványi Nagy József 2 kupa törökbuza, Nagy János 20 kr. Kozma József 4 kr. Kakasi Sándor 2 kupa törökbuza, öz. Nagy Józsefné 20 kr. Nagy Sándor 10 kr., öz. Soos Ferenczné 20 kr. Gálfi József 1 kupa törökbuza, Borbély József 3 kupa törökbuza, Bereczki József 3 kupa törökbuza, Kozma János 4 kupa buza, öz. Gálfi Sándorné 2 kupa törökbuza, Soos László 1 véka törökbuza, Nagy Ferencz 2 kupa buza, Borbély Dániel 4 kupa törökbuza, Dombrádi Simon 1 kupa buza, öz. Lőrinczi Mihályné 1 kupa törökbuza, öz. Soos Józsefné 1 kupa törökbuza, Banta Jovuj 2 kupa törökbuza, Molnár P. g. n. e. lelész 4 kupa törökbuza, Nagy Gábor 2 kupa törökbuza, id. Soos József 2 kupa buza

öz. Nagy Károlyné 4 kupa törökbuza, Barta Ferencz 2 kupa buza, Nagy Lajos 1 frt. Borbély Sándor 2 kupa törökbuza, Szávuj Juon 20 kr. Murádin Márton 20 kr. Nagy Mihály 4 kupa törökbuza, Lőrinczi Ferencz félvéka törökbuza, Lőrinczi Lilla Pogácsáról 5 frt, Sárkán Fábiny M.-Madarasról 1 frt., Tarr János Gerebenről 3 frt. és így összesen 15 frt 44 kr. készpénz, 3 véka 9 kupa buza, 4 véka 13 kupa törökbuza, mi helyszínen eladatván, bejött 9 f. 60 kr. összes gyűjtés 25 frt. 44 kr.

Alapító tag lett: tanárjelölt Soos Antal 60 frtal s így a teljes összeg 85 frt 4 kr.

Gróf Toldalagi Viktorné ivén, a marosvásárhelyi műkedvelők színelőadásából 178 frt 72 kr., mihez számítva az eddig közölt összeget 5990 frt 40 kr és 1 aranyteszen az összeg 6624 frt 16 kr és 2 aranyat. Koronkán, 1872 nov. 1e-n.

Gr. Toldalagi Viktorné,

az árvaház szervező bizottság elnöke.

NAPI HIREK.

Kolozsvár, november 4.

— A kolozsvári egyetem megnyitása alkalmából a városi redoute teremben e hó 10-én d. u. 2 órakor rendezendő diszebbre alá lehet irni e hó 7-ig Medgyesi Tivadar polgármester, Bogdán István, Krémer Ferencz s a „Kör” háznagyánál. Egy teríték 5 frt.

— A kolozsvári egyetem czimere. A kolozsvári egyetem czimerét illetőleg Finály Henrik, történelmi segédtudományok tanára megtevő javaslatát, az egyemi tanácsból fog függni; hogy azt elfogadják-e. — A javaslat szerint a czimer fő részét Magyarország egyszerű czimere (a négy folyó s a hármas bérc tetején a kettős kereszt) tenné; ennek közepén állna egy nagy részre osztott tér a négy facultások jelvényei számára; legelől két alapon a jogi karé: egy nyújtott könyv rajta keresztbe tett kard és mérleg; az orvosi karé fehér alapon Aeskulap pálcája; A bölcsészeti karé kék alapon egy nyitott könyv, rajta a Minerva baglya; a természet és számtudományok kara fehér alapon egy földgömb két forgó öve. A czimert kétfelől szárnyas genuisz tartaná, s alapján egy szalag húzódnék végig, melyen e jelszó állana: „a tudomány hatalom.” A kölbönböző karok peesztjén a négy részre osztott belső czimer helyett, csak az illető kar jelvényei állanak.

— A kir. igazságügyminister Urlaky Péter moosi járásbíróági inokot a sepsi-szentgyörgyi, Bozák Hieronym sepsi-szentgyörgyi járásbíróági inokot pedig a moosi járásbíróághoz helyezte át.

— A városi egészségügyi szakkbizottmány a cholera járványra vonatkozólag utasításokat és szabályokat bocsátott közre.

— A helybelli ev. ref. főtanodában ma délelőtt érdekes ünnepély folyt le; Parádi Kálmán és Debreczeni József a közelebbi egyházkerületi közgyűlés által választott fiatal, szép reményű tanárok tartották tanári székfoglalójukat. Egyetemi és gymnasiumi tanárok, a városnak több tudomány barátai és a fiatal-ság töltötték meg a termet, hol 1/2 10-kor a tanedai ifjuság énekharának megbató éneke nyitotta meg az ünnepélyt. Ezt Parádi Kálmán természethistoriai eszmékkal foglalkozó igen érdekes székfoglalója követte melyet a gyűlekezet éljenzései közt fejezett be. Az énekhar ismételt működése után Debreczeni József tanár fejtegette a mozdulás és erők közötti viszonyt; érdekes felolvasását szintén éljennel kísérte a szép számú hallgatóság. — Adjon az éke áldást a derék tanodára és dus eredményt felavatott tanárai működésére.

— Khun b. hadügyminister altábornagy ő elsége által soronkívül tábornaggyá nevezetett ki azon fényes érdemének elismeréséül, melyeket a hadügyi organisatio terén szerzett. Hir szerint Molinary altábornagy szintén tábornaggyá nevezetett ki.

— Thán Károlynak, az orvosi egyetem vegyészeti nagyhírű tanárának a gyógyszerész hallgatók minden évben kedveskednek valami ajándékkal nevnapijára. A idén díszes ezüst serleget készítették melynek oldalán a felirat olvasható: „Hála emlékül Thán Károly tanárunknak, a m. kir. tudományos egyetem gyógyszerész tanagatói 1872—3.”

— A kolozsvári kir. járásbíróághoz idei october hóban érkezett 1870 beadvány; ebből: 270 sommás, 1 igénykereset; 118 kielégítási, 9 biztosítási végrehajtási kérvény; 44 felebbezvény; 21 semmiségi panasz; leérkezett a kir. táblától: 20 helybenhagyó, 4 megmáltó, a semmitőszéktől: 9 helybenhagyó, 4 megmáltó határozat; kihirdetett 208 perdöntő végzés és ítélet; köttetett 118 bekegyezmény. Ki volt tűzve 854 tárgyalás, ebből megtartatott 719. A polgári beadványok összes száma 14445.

— A kolozsvári falkavadász társulat ma újti kopászatot rendezett. A találkozási hely Szentgyörgyhegy b. Jósika tanyája volt délelőtt 10 órakor.

— A kolozs-monostori gazdasági tanintézetben az előadások e hó 7-dikén veszik kezdetüket.

— A kolozsvári önkéntes tűzoltók anyakönyve a tagoknak neveik sajtászerű beírására nyitva áll a városházánál levő 10-ik számú hivatali szobába

reggeli 8 órától 9-ig, délután 2-től 3-ig. Kolozsvárt, nov. 4-én 1872. Minorch Károly főparancsnok.

— **Id. Mátrai Ferenc** orvos tudor, oct. 24-én, 67-ik éves korában Főthon meghalt.

— **A gyermek-felügyelőket képző intézet megnyitása.** Ezen, Kolozsvár számos buzgó nevelés ügybarátai közreműködésével létesített ideiglenes múzeum-utcai kisdudor gyermekkertben elhelyezett hasznos intézet novemb. 3-án d. e. 11 órakor egyszerű ünnepélyvel, nyitott meg. Az intézet egyik termében köz szemlélő ki volt téve a Fröbel-féle foglalkoztatási eszközök ezek közt az eddig kevésbé ismertek is, melyek mindannyi tanúságul szolgálhatnak Fröbel nevelési rendszerének célrűségének. Ezen teremben foglaltak helyet az intézet főtartó egyet választmányának hölgy- és férfi tagjai, Kethely József tanfelügyelő, az intézet tanárai, az eddig beirt tanítványok közül néhányan s számosan mások kiket a családi nevelés javításának fontos ügye ezen intézet iránt érdeklődésre buditott. Az ünnepélyt Szász Lomokos, a választmány elnöke az intézet czéját ecsetelő, emelkedett beszéddel nyitotta meg. Hangsúlyozta ebben az intézet felvirágzása három tényezőjének a közönségnek, a tanároknak s a tanítványoknak teendőit, végül az intézetre Isten áldását kérte azt megnyitottak jelenté ki. Erre Szabó Endre egyetiti titkár s az intézet egyik tanára a megállapított tanrendet olvasta fel. E séerint a tanítványok hetenként 15 órán át lesznek az intézetben elfoglalva. Ezután az eddig beirt tanítványok névsora olvastatott föl, kiknek száma 14. Majd a tanári kar nevében Varadi Károly igazgató szöglött, szép beszédében körvonalazta az intézetben gyakorlati oktatás körét és célját, aztán az intézet tanítványainak egyes családoknál elhelyezése érdekében hívta föl a jelenváltak figyelmét, kérte az anyákat, hogy az intézetnek gondjai alá veeudó tanítványait ne tekintés szöglölöknak, de más részről az intézet tanítványait is figyelmezteté a nekik ellátást nyújtó családok iménti kötelemeikre. Ezen éljenzéssel fogadott beszéd után néhány bejelentés tetteit a jelenváltak részéről az intézet tanítványainak elhelyezése tárgyában. Végül közölték hogy az előadások, melyeket hölgyek, mint rendkívüli halgatók, minden évben látogathattak, Csütörtökön veszik kezödtüket. Ezzel a megnyitási ünnepély véget ért, s a jelenváltak azon örömegejesztö tudatban távoztak, hogy Kolozsvár ismét hogy igen hasznos közszükséget pótló intézettel gyszapodott.

— **Hymen.** Müller Daniel kolozsvári telekkönyvvezetö a napokban kelt egybe a bájos Weisz Justina kisasszonynyal Györött. Az ég áldása legyen e frigyen.

— **Mindinkább arról kezdünk meggyözdödni,** hogy a mi szintársulatunk valóban gyenge; nem hallunk operát és nem látunk nagyobb szabású színtességes tragoédiát; ez utóbbit illetöleg a szombati „Macbeth“ legalább erről gyözdött meg; szerepnem tudás, neveléses erölökösök, szapora beszéd hibák, rendezés a színpadról stb. színészi bünök untatták a közönséget s tették tönkre Shakespeare magasztos elmeszölyöttét. Mi a szereplöket illeti Egressy Ákos elég jól játszta a czímszerepet nagy hiánya azonban beszédének a tisztaság és ércesség; volt egész jelenet, midön a felkorbácsolt szenvedélynek csak mozdulatait láttuk, de szavait nem értettük. Krasznai és Szentgyörgyi a többek közt ép oly rosszul játszták szerepöket, mint a hogy nem tudták. Némethi Irma felett meg leghűségesebben szerepének, habár egy pár néma jelenetet ő is elrontott. A többi hozsokányos, meg más nemü szereplések a lehetőleg rosszak voltak. — Vasárnap „A rokkant huszár“ adatott; a darab minden ocskasága mellett elég mulattató; habár egy kis képzölgés szükséges hozzá, hogy meséjét nézője valószínűnek tartsa; Dékány Róza igen szépen énekelt s a többi szereplök is híven megoldották feladatukat. Végre felhívjuk a rendezöség figyelmét a nagyon megnyújtott szönetekre, ha már ezek ép kikerülhetetlenek, operánk ugy sincs, a zenekar az elkopottat franciázták és walcereket operai darabokkal kellene, hogy kicserélje.

— **A pesti népszínházra** a kolozsvári egyetem ifjusága is gyűjt adakozásokat. Öszintén örömlünk, ha a magyar ifjuságot ily hazafias czölok len-dítése körül látjuk buzogni.

— **Bodor Antal** e szép tehetségu fiatal, az ev. ref. igazgató tanár helyettes titkárává nevezetett ki az elhalt dr. Horváth Mózes helyére. Öszintén örvendünk e helyes választás felett.

— **Vörös Sándor** a kolozsmonestori gazdaszati tanintézet joles tanára s lapunk munkatársa a földmívelés-, ipar és kereskedelem minster által azon tanintézet igazgatói teendőinek ideiglenes vezetésével Kodolányi Antal igazgató visszaérkezéig megbízottat.

— **Tudori jubileum.** Dr. Jedlik Anyos, az egyetem természettudományi tanára ma érte meg 50-ik évfordulóját annak, hogy a tudori korszort elnyerte. Ez alkalomból a jogászegyetemen a bölcsészeti-kar díszölést tartott, s a kar dékánja, dr. Téffy Iván üdvözölte Jedliket, s kiemelte a tudomány terén tett fáradozásait. Ezután egy virágbokretát nyújtott át, mint a természetnek, melynek kutatását tüzte ki czölul: legszebb adományát - továbbá egy habérkoszorut, az érdemes férfin arczképével és végül bölcsészettudori jubilaris oklevélet. Jedlik meghatva köszönte meg a kitüntetés, melyre ő so-

hasem gondolt, mert — ugymond — 50 évet tölteni egy pályán még nem érdem. Különböen e nap emlékeül 100 frttal járul a bölcsészeti kar pészarához. Még ez ünnepély előtt a gyógyszerész hallgatók tisztelegtek tanáruknál. Délben pedig lakoma volt a „Hungariában.“

— **A „Hilaria“** e hó második felében dales-télyt rendezend a redout-ban. Az egyetel lelkes dalárai nagy buzgalommal fáradoznak minél érdekesebb programm összeállításán.

— **Magyarország** legműveltebb megyéi. A közoktatásügyi minster jelentésében egy táblázat és térkép van a népiskolai tankötelesek és tényleg iskolába járók összehasonlítására. E táblázat tehát a legbiztosabb adatok egyikét képezi a megyék műveltség viszonyának, de másrészt arról is tanubizonyást tesz, minö eröllyel hajtották végre a tanfelügyelök a tankötelezettség határozott törvényét. Fájdalommal kell bevallanunk, hogy mindkét tekintetben szomoruan állunk. Magyarország hasonlithatatlannal nagyobb részében a tanköteles gyermekeknek fele nem jár iskolába s 81 kerület közül 8 van, a melyről e tekintetben elmondhatjuk, hogy eleget tesz a törvény kívánalmának. Ezen 8 kerület a következő: Mosony Sz. Fehér, Veszprém, Somogy, Soprony, Gömör, Uj-egyházzsék és Beszterce vidéke! Felemlítjük még hogy e négy év alatt több helyütt tetemesen megfogott a tanodába járók száma. Így Dobokában 125, Nagysinkszéken 215, Szászvárosszéken 245, gyermekkel, s e szomorú sorban — csaknem megfoghatatlanul — osztozott még 3 oly megye is, hol a népműveltség valóban alsó fokot áll s hol az illetöknek minden erejököt kifejteni köteleessögekben állott volna. E szomorú megyék közé tartozik: Hunyadmegye, hol 817 gyermekkel kevesebb jár iskolába mint ezelött. Hunyadmegye már 1869-ben botrányos helyet foglalt el e tekintetben, a mennyiben, a tönktelesek gyermekek közül csak 14% járt iskolába, most azonban — szégyenére az ottani tanfelügyelőnek s intelligentiának — e szám 10%-re olvadt le s e megye a magyar korona legbarbarabb megyéje lett. Lesz-e valaki, ki e megyékben is élére tudjon állani a dolgoknak, ki képes legyen tenni és lelkesíteni a tanügy érdekében?

— **Necrolog.** Sz.-ujvári kir. ügyész Pap László fájdalomtelt szívvél jelenti sseretett nejeének szöl. Lázár Ilonának élte 21-ik évében, és boldog házasságuk kilenczedik hónapjában Pesten 1872. november hó 1-én hajnali 1 órakor történt gyászos kimúltát. Legyen könnyü porai fölött a föld!

— **Epstein** zenetanár tanítványa Lamberg József a nemzeti színházban ma hangversenyt rendez zongorán. Közreműködésre megnyerte Dékány, Boér k. a. és Salamon Jánost; e felett közreműködik a színházi zenekar is. — Az eredményről jelentést tesznek.

— **Brassóvidéke** ipariskolájának két előkészítő osztálya és első évfolyama ma nyitattik meg, és egyidejölég az iparegyetel által eddig fenntartott vasárnapi iskola bezáratik.

— **Kapronczai Sámuel** adóhivatali tisztet a m. kir. pénzügyminster másod osztályu vámtisztte nevezte ki a kolozsvári fővármihatalhoz.

— **Cholera.** Budán november 1-től november 2-ig cholera eset 47, oct. 18-tól november 2-ig choleraeset 224. Ezekből november 2-ig meghalt 54. A budai katonák közt: november 1-től 2-ig beteg lett 11. October 18-tól november 2-ig 58. — Ezekből meghalt november 2-ig 15. Pesten november 1-től november 2-ig choleraeset 5. A járvány kezdetétől összesen 12. Ezekből meghalt 2. Máramarosmegyében, Máramaros Szigeten oct. 30. egy choleraeset merült fel, mely halállal végzöddött e szerint Máramarosmegyében september 14-től november 2-ig összesen 142 choleraeset merült fel, melyből november 2-ig meghalt 43. Kassán öt choleraeset merült fel, melyből egy halállal végzöddött.

— **A pokol első énekét** t. i. Dante fősöges költeményének első részét hozza a „Refor“ tárczája Szász Károly szép fordításában. Az egész mű Szász Károly sajsó alatt levö műfordításainak harmadik kötetében fog megfelenni.

— **A szászvárosi takarékpénztár** e hó 18-án közgyölést fog tartani.

— **Tanrend.** A gyermek-felügyelőket képzö intézetben, Kolozsvárt. Hétlön délelött 9—11-ig s délután 2—4-ig gyakorlati foglalkozás a gyermekkertbe járó növendékek körében. E foglalkozásokat rendte a vezényli „Csoma János“ gyermekkert-vezölö. Szerdán, délután 1—2-ig ének-és gyermek-dalok betanítása, tanítja „Csoma János“ 2—4-ig női kézi-munka, tanítja „Csoma Jánosné.“ Csütörtökön délelött 11—12-ig nyelvtani és értelem gyakorlatok Elöadja „Várad Károly“ délután 2—3-ig neveléstani ismeretek elöadja „Szabó Endre.“ 3—4-ig népszerű egészségtan Elöadja Dr. „Salamon József.“ Szombaton délután 1—2-ig ének-és gyermek-dalok betanítása 2—4-ig, női kézi-munka. Vasárnap délelött 9—10-ig, nyelvtani és értelem gyakorlatok, 10—11-ig neveléstani ismeretek.

— **Székely-Udvarhelyt** a m. hó 27-én egy különös eset történt. Egy zetalaki tehetsö paraszt 16 éves fia zsindelylöl Erkedbe ment; s ott zsindelyöt 25 frttért elárusitván, azzal hazafelé indult; estére Udvarhely egyik utszéli fogadóháza érkezett, hol több paraszt társaságátan elárulta, hogy nála 16 év. reggeli 3 óráig nemcsak együtt, nio

két mádefalvi paraszt a fuval szekér és lovak nélkül eltávozott. Péntekig a fu és a két paraszt hol-léte után minden irányu nyomozások eredmény nélkül maradtak; szombaton végre megtalálták a fu testét. Testén két szuráson kívül más sértést nem észlelték. Nyaka körül egy zsinor volt kötve. A tettes kipuhatólására a vizsgálat megindított.

— **Egy magyar hölgy** a zürichi egyetemen. A zürichi egyetemen a téli félére mintegy 80—90 nő jegyeztette be magát orvosi tanulmányok végett. E bejegyzéseket tulságos öldásnak mondják, melynek az a következménye lehet, hogy a férfi hallgatók közül kiszorulnak az ily bösögre nem számított tan-temekből. A nőhallgatók közt van egy magyar hölgy is, kit férje a faképnél hagyott s most elkeseredésben orvosnövendéknek irakozott be.

— **Egy új szent.** Mária Krisztina, Sicilia egykori királyönejének canonizáltságára, mint a „Volksfreund“ írja, legközelebb be fog következni.

— **Az első gözmözdony** okt. 28-án robogott be a marmaros-szigeti indóházba. A pályaudvar zölde galyakkal volt felcícomázva. s nagy néptömeg-várta a prűszközlö szörnyetegét, melynek megérkezését tarezökök durrogása üdvözölö.

— **Hatvan ütény panza.** Egy bajor színház zenekarában a nagy dobos hébe-hóba nem szokta meg vetni a snapszot. Egy öt felvonásos opera alatt szörnyen vágyódott egy porháka köménymagásra, s már két óráig kellett epekednie. Hanem itt jön a megváltás pillanata, a 4-ik felvonásban, midön a nagy dobosnak 60 ütény pauzája van. E pillanatot felhasználhatja, mert a korecsma csak pár lépésnyire van a színházról. És csakugyan alig tette meg az utolsó dobütést, kirohan az ajton, és az ütényeket számítva 1, 2, 3, 4, rohamlépésben a korecsma felé siet: 5, 6, 7, 8, 9, 10 — belép — 11, 12, — a korecsma; — 13 — jó estét 14, 15, egy köménymagost — 16, — de hamar — 17, 18, 19, — itt van! közsönöm (iszik) — 20, 21, 22, 23 (iszik), br! 27. 28 itt — 29, a hatosom, — 30, 31 még egyet! — 32, 33, 34 (a pohár jön), 35 (iszik) 36, 37, 38, 39, 40, — itt 41, a hatosom, — 42, 43 jó éjt! — 44, 45, aludjék — 46, 47 jól; 50, 51, 52 rohamlépésben vissza a zsenkarba — az 59 csel megragadja a dobveröt, s midön a 60-at olvassa — bumm! beleverg a hangszerek tuttájába. Ez aztán „pontosan“ használja fel idejét!

KÖZGAZDASÁG.

Vasuti politikánk.

— **Északy Károly** felolvasása a magyar mérnök-egylet gyölésén. — (Folytatás.)

Másik nagy előnye azon okból származik, hogy itt az állam a kész műnek nem csak virtuális gazdája, de azonnali tulajdonosa, s a dolog természetéből folyólag nem válhatik a tárgy sem Csáki szalmájává, sem konczézá; mert a kivitelle vonatkozólag a kormány részéről a legszigorubb felügyelet gyakoroltatik, mely a tervek a legkisebb részletekig terjedö elő és utó-felülvizsgálatát. a munka folytonos felülvizsgálatát s a mű felülbírlatát magában foglalja. Tehát, miután a tisztességes polgári haszon tul legfölebb még a tisztességes polgári haszon tul legfölebb még a velejáró rizikóval párhuzamban álló nyereséget enged kilátásba venni, ezáltal vállalata inkább üzletnek mint üzmenek tekinthető, mely körülmény azon okból, hogy az állam az üzmevel szemben még egész szoliditását el nem játszotta, a szédelgés ellen övszerű szolgál.

Fövirtusát pedig az ebből folyó azon körülmény teszi ki, hogy az ügy nem kerül sem az ügynevezett pénzember, sem egyáltalán a börze kezére és megmarad oly rökának. melynek csak egy, legfölebb két bört lehet lehozni.

Itt meg kell jegyeznem, hogy azon régi magyar közmondás: „a rökának nem lehet két bört lehözni“ a vasutakra nézve már tönkre van téve, mert a vasut oly röká melynek egy pár böre árát már előre, melyet azontul még számtalan böre erejéig nyuzni és nyuzogatni lehet. Tehát csak kapni kell az oly módon, mely a rökabörtöket még számbavenni engedi.

Tekintsük most a vasutat ezen a felvett stádiumban, azon esetben, ha azt az engedélyesek nyerték el.

Elöször is szemünk egy szálkában akad meg, ez az alapító consorcium, — a társadalomban egy omniosus műszö: „gründungs-konsorcium“ képezi a címét e „monstrum immensum“, mely nyakon fogta a társadalmat, és „civitate donatum est“ — ebben maga iránt valóságos „galgen humort fejtett ki, a mi léteget tragikomikumná teszi. — Ez kezdetben nagyon kis szálka, némelykor gyűjteménye több szálkáknak, melyek egész gerebent képeznek; első szerepök az „elö munkálatok.“ Hogy az efféle magán elö munkálatoknak mi érdemük van, azt már volt szerencsém fentebb elöadni, — ha még pogányok volnánk, akkor ennek Istensége Janus lenne, ki Saturnus féle egyik komoly, ránczbaszedett s a költségek fölötti aggodalomban öszölö ábrázattal az állam felé, — s a másik Apollo semperridens-féle arczczal a pénzüvilág, és társulandó csoport felé fordulva, hol egyik hol másik képpel váltakozva nevet öklei közé, és változtatja színét mint azt az érdek, kívánja.

Tehát az ügy oly gebén, indul meg a vásárra mely ha a kiállító akarja, vehes, — ha akarja: nem vehes.

Persze a vásár szabad mindenkinek; hogy oda mehesseken, helypénzt sem kell fizetni, — kis formáság, egyéb semmi, s elö munkálatra meg van az engedély bárkinék.

Annál nagyobb aztán a tolokodás a vásáron, ha esetleg több vehes, és nem vehes paripa van kiállitva. — Itt van aztán a csödület, mindenki a sajátján akar tuladni. — De hogy eredménynyel lehessen versenyezni, egy magánjellemü aktuson kell előzölég átesni, névszerint az ügy mögé ugynevezett „pénz embert“ állítani.]

Ott áll tehát mindegyiknél a pénzember is. De kell aztán még más is, a mi az irásokban nem bir névvel, — ez a vállalat amphibiuma, — a madarak közt amphibium a kacsa, — egyik esörével a vállalatba, másikkal a kormányba, harmadikkal a törvényhozásba bat, ez elsőnél szükséges rossz, a másodikkal pontnál alkalmatlan rossz, és a harmadikkal. ? a ki kétféle rossz, hogy legyen három féle jó? !...

Ez a vállalat szenzalmajorja!

(Folyt. köv.)

Felelős szerkesztö: Szász Béla.

Nyilttér.)*

A Stein János-féle kölcsön-könyvtárba november 1-sőjétől a magyar könyvek (egy kötet) használási évi díja 5 frt helyett 2 frtra szállitottat le.

Márcinkievics Marczel, a kölcsön-könyvtár tulajdonosa.

Biasini gyorskocsi menetrendje

1872 november 2-től:

Kolozsvárról Szamosujvár és Deés re és vissza indul naponta kétszer.

Kolozsvárról reggeli 8 órakor, és délután 1/2 3 órakor.

Désről Kolozsvárra reggeli 6 órakor és délután 1 órakor. — Kolozsvárról 1 személy első közbelső coupéba Szamosujvárig 2 fr. 30 kr. hátulso coupe és imperial 1 fr. 70 kr. Déésig 3 fr. — és 2 frt. 50 kr.

Bármi viszonyok jöjenek közbe ezen fentebbi árak folytonosan megmaradnak, félyebb hágtatni nem fognak sem misin alatt, az intézet igazgatóságának nem czéja az utazó közönség iránt háládatlan lenni, mert jelszava sebes, olcsó és kényelmes közlekedés.

Kolozsvárról Tordára Felvinczre naponta kétszer, reggeli 3, és délután 4 órakor. 1 hely ára Tordáig 2 frt. — Felvinczig első és közbelső coupe 4 frt. hátulso és imperial 3 frt. 50 kr. — Minden utas 30 font szabadpöndgyázt vihet magával. Az imperial ülöknek több új Bوندát készítettett az intézet, egész vonalokra 50-50 kr. díj mellet használhatni egyes utra.

Kolozsvárt, november 2-án 1872.

Kibédi Biasini Domokos

Minden betegnek erő és egészség gyógyszer és költség nélkül: Revalescière Du Barry Londonból.

Minden betegségek gyógyítása gyógyszer és költség nélkül az izletes Revalescière du Barry, mely gyermekeknek és felnötteknek a gyógyzerek egy öre nedvzsöt sem teszi. Kivonat 7000 gyógyítási esetből gyomor, idög, altest-, mell-, tüdő-, nyak-, hang-, lélekési, mirigy-, vese- és hólyag bántalmakból, melyekből kívánatra másolatok ingyen és bérmentve küldetnek.

64,210. sz. bizonyítvány.

Nápoly, 1862. april. 12.

Uram! Egy szájbetegegy folytan hét év óta borzasztó elsövényödött és szenvedö állapotban voltam. Nem voltam képes olvasni vagy írni; testemen minden ideg reszketett, a rossz emésztés és folytonos álmatlanság folytan örökös idegizgultságban szenvedtem, mely ide oda ütött és nem hagyott egy percig se békét, a mellett a legnagyobb jobban mélabús voltam, sok orvos kimerítette minden tudományát a nélkül, hogy enyhítette volna szenvedéseimet. Teljesen kétségbeesve próbáltam az ön Revalescière-jét és most, miután 3 hónapig életem vele, hálát mondok Istennek. A Revalescière a legnagyobb dicseretet érdemli meg, egészésemet végleg helyreállította és arra képesített, hogy helyemet a társaságban ismét elfoglalhattam. Teljes hálával és tisztelettel.

Marquise de Brehan.

65,715. sz. bizonyítvány.

Páris, 1866. april. 11.

Uram! Léletem a ki igen szenvedö állapotban volt, sem emésztetni, sem aludni nem tudott; álmatlanság és gyengeség és ideges izgultság egészen oda volt. Most a Revalescière-cokoládé által egészen helyreállt, jó étvágyammal, emésztéssel bir oly jó kedvvel, melyet már rég óta nélkülözött. H. de Montois

72,448. sz. bizonyítvány.

Cádiz, 1868. június. 3.

Nem mulaszthatom el, ön azon jó hatásról értesíteni, melyet az ön Revalescière-cokoládéja nöm állapotára előhozott. Ez sokévig altistájdalmak és folytonos álmatlanságban szenvedett. Az ön megbecsülhetlen Revalescière-cokoládé-ja ismét helyreállította.

Moysan Vincente.

Táplálóból levén mint a hus, a Revalescière felnöttek és gyermekeknek 50-szeres árát megkaritítja gyógyszerekben. Bádagszelelecekből fél fontos 2.50, 1 fontos 2.50, 2 fontos 4.50, 5 fontos 10 frt, 12 font 20 frt, 24 font 36 frt. Revalescière-lepényök, szelelecekből 2 frt. 60 kr. és 4 frt. 50 kr. Revalescière cokoládé por- és tábla alakban 12 csészére 1.50, 24 csészére 2.50, 48 csészére 4.50, póban 120 csészére 10 frt, 28 csészére 2 frt, 576 csészére 36 frt. — Kapható: Barry du Barry és társánál Bécs, Walfischgasse 8. sz. Kolozsvárt: Binder gyógyszerésznél. Pesten: Török, Prágában: Fürst J., Brünában: Eder F., Debreczenben: Mihálovics István gyógyszerésznél, Duna-Földvár: Nadhera Pálnál, Károlyváros: Brilli P.-nél, Kanizsán: Lovak Károlynál, Maros-Várá helyt: Fogarasi Dömötörnél, Pozsonyban: Pisztori Felixnél, Székes-Fehérvárott: Diebál Györgynél, Vágújhelyen: Conglegner Ignácznál, Váradon: dr. Halter A.-nál, Agrámban: Izgalmak gyógyszerésztáiban, a vonkivilla bécsi ház postai utalvány egy utánvét mellett szölküldi.

*) E rezt alatt közlöttekett az egyen a rajt hatóság anyában vála teletöléséget a Szék.

